

DE HOUTVOORZIENING VAN DE PICUSFABRIEK IN EINDHOVEN

door

A. H. BERKHOUT.

Met meer dan gewone voldoening nam ik Zaterdag den 29sten Mei j.l. deel aan de excursie van de Ned. Boschbouwvereniging in Brabant.

Wat wij bij die gelegenheid te zien kregen stemt tot nadenken.

Onwillekeurig wordt de opmerking gemaakt, dat het in hooge mate te betreuren zou zijn, zoo de Picusfabriek in de toekomst in moeilijkheden geraakte wegens gebrek aan hout, want zij heeft in een streek, die nu niet bepaald uitblinkt door natuurlijke bronnen van welvaart, een bloeiend, modern ingericht, bedrijf geschapen.

Voor de vervaardiging van triplexplaten maakt Picus gebruik van Ocuméhout, dat in groote, korte blokken uit Centaal-Afrika tegen zeer matigen prijs wordt aangevoerd. Zal het evenwel mogelijk zijn die prijs op den duur te handhaven? Men hoort dikwijls beweren, dat de tropische wouden onuitputtelijke hoeveelheden hout bevatten: de vakman oordeelt daarover menigmaal anders. Bij mijn eerste bezoek aan Suriname koesterde ik de hoop, dat bepaalde bosschen in de nabijheid van de spoorweglijn, die de binnenlanden moest ontsluiten, een 10 m³ vierkant beslagen hout per ha zouden kunnen opleveren, tegen een prijs, die de exploitatie financieel zou mogelijk maken.

De ruwe schatting bleek, toen men tot velling overging, nog veel te hoog te zijn en de kosten van aanvoer werden door de opbrengst niet gedekt. Men dacht de zaak te kunnen redden door het bedrijf op moderne basis voort te zetten. De houtvester ontwierp den aanleg van een boschtram in aansluiting aan de spoorweglijn. Dat plan droeg de volledige goedkeuring van den chef der Surinaamsche spoorwegen weg, maar zou verder gecompleteerd worden door mechanische uitsleep. De ontwerper had evenwel blijkbaar over het hoofd gezien, dat de toestanden in Noord-Amerika geheel anders zijn dan in Suriname.

Per ha naaldhout bosch staat in eerst genoemd land dikwijls 100 maal zooveel bruikbaar hout als in de Surinaamsche bosschen. Wanneer voor elke uit te sleepen boomstam de machine moet worden verplaatst neemt de doode tijd schrik-

barend toe. Verder bleek, dat wanneer het vervoer langs de boschtram niets zou kosten, de exploitatie nog niet loonend werd. Onder die omstandigheden oordeelde men het beter de exploitatie voorloopig te staken en zijde te bepalen tot het opsporen van bosschen, die per vlakte eenheid meer bruikbaar hout bevatten.

De proef met machinale uitsleep liet men liever over aan particulieren. Het fiasco daarmee gemaakt kostte daardoor het Gouvernement niets. Tot heden zijn de 14 millioen ha bosch in Suriname voor de Europeesche houtvoorziening waardeeloos gebleven.

Het is zeer betreuenswaardig, dat de Regeering door het uitblijven van succes op de eerste proefexploitatie, na het doorvoeren van vele bezuinigingen, tenslotte een boschopziener aan het hoofd der 14 millioen ha bosch plaatste.

Bij mijn tweede bezoek aan de Kolonie heb ik kunnen constateeren, dat de houtvester *Gonggrijp* uiterst nuttig werkzaam was geweest. In strijd met het advies van een commissie in Nederland, bestaande uit de heeren *Went*, *Prof. van Romburgh* en *Salverda*, had hij zijn opvatting betreffende de exploitatie der balata boomen weten te handhaven en daardoor het Gouvernement voor duizende gulden schade weten te vrijwaren. Bovendien had hij den weg tot verbetering van den boschtoestand m.i. gevonden. Het was hem belegen, dat er in Suriname uitgestrekte bosschen waren, die voor een belangrijk deel uit Copiehout bestonden en dat die boomen op een leeftijd van 30 jaar een bruikbaar timmerhout voor de meubelindustrie konden leveren, maar verder constateerde hij dat de Copieboom zich gemakkelijk langs natuurlijken weg laat verjongen. Het was slechts noodig de niet copieboomen te ringen, zoodat zij dood gingen en voor een paar gulden per ha was een zuiver Copie bosch verkregen.

Dertig jaar is een lange tijd voor een arme kolonie en dat begreep *Gonggrijp* ook, maar intusschen zou er voordeel te behalen zijn met de teelt van andere boschproducten, zooals rozenhout, dat op een leeftijd van tien jaar is te exploiteeren. Gelijk te voorzien was, kwam na zijn vertrek van zijn werk niets terecht. Het Copie-bosch werd aan een Britsch Indier afgestaan ter beplanting met mais. Als of er niet genoeg kostgronden in de Kolonie te vinden waren!

De waardeering, die ik als adviseur ondervond noopte mij ook de Kolonie den rug toe te keeren.

Geheel belangloos had ik op mij genomen mijn hulp te verleen voor het zoeken van een afzetsgebied in Europa voor Surinaamsch hout. Vele moeilijkheden ook van administratieve aard, deden zich daarbij voor.

Eenige jaren geleden heeft men voor den bouw van een

raadhuys in een der Brusselsche gemeenten voor de binnenbetimmering met groote voldoening gebruikt gemaakt van bois d'amarante (puperharthart van Suriname). Het verkregen succes was inderdaad schitterend, maar de vrekgeduurde niet lang. Men kwam een kleine hoeveelheid te kort en telegrafeerde naar Amsterdam om directe aanvulling. Het antwoord luidde, dat men binnen één jaar de suppletie niet kon garandeeren! De architect verklaarde mij voor altijd in het vervolg af te zien van het gebruik van Surinaamsch hout. De meubelfabrikant Pander in den Haag stelde zich op het zelfde standpunt. Zijn fabrikaat bezat een te goede reputatie om een proef te nemen met hout waarvan ik de eigenschappen noch de jaarlijks te leveren hoeveelheid en prijs kon garandeeren.

In vroegere eeuwen werden er te Amsterdam geregeld onder den naam paardevleesch-hout uit Suriname bolletreestammen aangevoerd en hoewel er in de Kolonie thans nog overvloed van deze boomen aanwezig is en het Gouvernement kapvergunningen verstrekt tegen f0.20 per boom, is het paardenvleesch-hout van de markt verdwenen. Men moet diep in het woud doordringen om de boomen op te sporen. Moet men voor elken boom afzonderlijk een langen sleepweg aanleggen dan wordt het hout te duur.

En passant moge hier even medegedeeld, dat eenige jaren geleden de Directeur der Kew Gardens de Regeering van Eng. Guinana aanraadde den tap der balataboomen in de Kolonie te verbieden, want de houtwaarde van elken stam bedroeg in Londen £ 10, terwijl de tapvergunning nog geen shilling opbracht. Hij vergat evenwel, dat de aanvoerkosten minstens £ 12 zouden bedragen.

De Java Bosch Exploitatie Mij en De Ned. Ind. Houtaankoop Mij hebben gouds tonnen verloren bij de exploitatie van wildhoutbosschen op Sumatra, hoewel zij het bedrijf op moderne leest hadden ingericht.

Een onderzoek door mij voor de Kol. Bank ingesteld betreffende de mogelijkheid van de oprichting van een lucifers-fabriek in de Preanger leidde er terecht toe, dat men het plan liet varen. Twee fabrieken, die in den Oosthoek tot stand kwamen, gingen, (zooals ik verwachtte) te gronde. In de eerste jaren zoolang het benoodigde hout nog in de nabijheid van de fabriek kan worden geveld, rendeert de zaak goed, maar moet men dieper in het bosch, waarin goede sleepwegen ontbreken, den door dringen, dan gaat het scheef.

Vermoedelijk kan een lucifers-fabriek op Java wel dege-lijk de concurrentie met Japan aanvaarden, mits men beschikt over eigen aanplant.

Een verblijvend verschijnsel is het, dat het Ned. Ind. Boschbouwproefstation proefaanplantingen van geschikte houtsoorten heeft aangelegd. Dergelijke proeven liggen in de

tropen minder op den weg der particulieren, want bij hen moet het devies steeds zijn: Quick returns!

Als docent heb ik meermalen mijne toehoorders voorgedonden, dat de producten van de tropische oerwouden vrijwel steeds waardeloos zijn. Eerst wanneer een deskundig beheer zich hunner aantrekt, wordt de zaak anders.

Toen de heer Bruin sma zijn taak stemmen op houtvester op Java begon, gingen er talrijke stemmen op om het Binnenslandsch Bestuur met het beheer der djatibosschen te belasten, aangezien de kosten van het hoogere boschpersoneel de baten geheel verslonden.

Hoe geheel anders is het thans geworden. Niet alleen, dat de fiscus ruime inkomsten trekt, maar ook de bevolking profiteert thans sterk van een oordeelkundiger exploitatie.

De bosschen in de buitengewesten zoolang als het nog duurt voor tonnen aan geld waardevolle boschproducten in den vorm van gomsoorten, rottan, enz.

Voor den armen inlander zou het een zegen zijn als dat einde spoedig aanbrak, want het geld, dat de Chineesche koper hem uitkeert, is een schamele vergoeding voor de ontbering, die hij zich in het oerwoud moet getroosten. De zwerfverpassie en gebrek aan andere inkomsten vormen de drijfveer om door te gaan met het opsporen.

In de Amazonevallei zijn de toestanden niet anders. Op grond van deze overtuiging raadde ik indertijd aan de cultuur van rubberboomen ter hand te nemen. Een oudere collega wijdde drie hoofdartikels aan het bestrijden mijner denkbeelden. Volgens hem was het dwaasheid in Ned. Indië boomen te kweken, die in overvloed in de oerwouden van Zuid-Amerika werden aangetroffen. Mijn voorspelling, dat Brazilië de vlag zou moeten strijken, is volkomen bewaarheid. Genoemd werelddeel heeft mede de concurrentie met Java op het gebied der kinabastproductie niet kunnen volhouden.

Centraal Afrika zij er tijdig op bedacht maatregelen te treffen, wil het niet door Sumatra van de palmolie-markt worden verdreven.

Na het lezen van de voorafgaande uiteenzettingen zal het den lezer duidelijk zijn geworden waarom de vrees gerechvaardigd schijnt, dat de Picusfabriek over een aantal jaren bezwaarlijk aan goedkoop Ocuméhout zal kunnen komen. Hoeveel jaren dit nog zal duren, kan alleen na een lokaal onderzoek worden vastgesteld. Dit onderzoek ligt niet op den weg van een particulier, maar acht ik b.v. een dankbare taak voor de L.H.S. te Wageningen. Wellicht zou het ook overweging verdienen een Ind. Houtvester met verlof voor dit doel een rijkssubsidie toe te kennen.

De hoofdzaak is te onderzoeken, of Ocumé voorkomt in gemengde bosschen of in zuivere opstanden en hoe groot

het oppervlak der exploitable bosschen van genoemde houtsoort is. Van niet minder belang is het den groei en de voortplanting na te gaan en zoo mogelijk zaden te verzamelen. Daarmede zou op Java een proefaanplanting kunnen worden aangelegd.

Het verschil in afstand van Holland tusschen Afrika en Ned. Indië behoeft geen overwegend bezwaar te vormen. I.d.t. moest men voor het transport van een m³ hout van Paramaribo naar Nederland f 30.— betalen, terwijl de vracht van Batavia toen slechts f 16.— bedroeg.

Mogelijk is het ook, dat bij proefaanplantingen in Ned. Indië het zal blijken, dat men onder de inheemsche Meliaceae er aantreft, die sneller groeien dan *Ocumé* en een even bruikbaar hout voor triplex kunnen opleveren!

De cardinale vraagstuk is dat men de zaak aanpakt ook al zijn de vooruitzichten, niet zoo schitterend.

Wie had er een 50 jaar geleden aangedacht, dat rubber het voornaamste uitvoerproduct van Ned. Indië zou worden? Niet alleen de Europeanen, die rubberondernemingen in Indië aanlegden, maar ook de inlandsche bevolking heeft er veel zijde bij gesponnen. Op de Oostkust van Sumatra denkt de Maleier er niet meer aan om de wilde rubber in het bosch te gaan opsporen. Zijn aanplantingen van de Braziliaansche *Hevea* stellen hem in staat zich een luxe te veroorloven, die hem vroeger geheel onbekend was en zich b.v. als huwelijkskleed een vestje van bankbiljetten te laten vervaardigen. Ook de fiscus trekt tegenwoordig zeer aanzienlijke voordeelen in den vorm van belastingen, die de rubberplanters moeten opbrengen.

Het ligt niet op mijn weg de vraag te bespreken, of in de toekomst het dreigend gebrek aan hout voor de triplex-fabricatie zou kunnen worden ondervangen, al is het maar voor een deel, door hout uit Nederland. Dat daarbij de Brabantsche populieren-*boomteelt* zal moeten vanvangen worden door een minder kostbare *boschbouwmethode* mag m.i. wel als zeker aangenomen worden.

Bennekom, Juni 1937.